

دوره عالی اصول فقه

اصول فقه

شرح مختصر و جامعه

اصول فقه

علاءه معتمد رضا مظفر

جلد دوم

قابل استفاده برای؛

۱- تدریس کارشناسی ارشد دانشگاه‌ها

۲- شرکت در آزمون دکترای الهیات

۳- کتاب درسی حوزه‌های علمیه سراسر کشور

۴- استفاده از قضات، وکلا و حقوق دانان

✓ همراه با کاربرد بحث‌های اصول فقه در حقوق، در تمام مباحث

شرح و تلخیص: حمید فرجی

عضو هیئت علمی دانشکده علوم قضائی

سرشناسه	فرجی، حمید، ۱۳۴۳ -
عنوان قراردادی	اصول الفقه، شرح
عنوان و نام پدیدآور	اصول فقه: شرح مختصر و جامع اصول فقه علامه محمدرضا مظفر: قابل استفاده برای تدریس.../شرح و تلخیص حمید فرجی
مشخصات نشر	تهران: خرسندی، ۱۳۹۵
مشخصات ظاهری	ج: ۲
شابک	978-600-5310-98-6
وضعیت فهرست‌نویسی	فیا
یادداشت	فهرست‌نویسی براساس جلد دوم: ۱۳۸۸.
یادداشت	نمایه
عنوان دیگر	شرح مختصر و جامع اصول فقه علامه محمد رضا مظفر
موضوع	مظفر، محمد رضا، ۱۹۰۴ - ۱۹۶۴ م. اصول الفقه - نقد و تفسیر
موضوع	اصول فقه شیعه
شناسه افزودن	مظفر، محمد رضا، ۱۹۰۴ - ۱۹۶۴ م. اصول الفقه. شرح
رده‌بندی کنگره	۱۳۹۵ ۶۰۴۲۳۶ الف عم/م ۱۵۸/۹ BP
رده‌بندی دیویی	۲۹۷ / ۳۱۲
شماره کتابشناسی ملی	۱۸۲۰۲۰۰۰

انتشارات خرسندی

خیابان انقلاب - خیابان فخر رازی - خیابان لافی‌نژاد - نمیدیه، خیابان دانشگاه - پلاک ۱۷۴ - واحد ۲

تلفن ۵-۶۶۹۷۱۰۳۴ و ۵-۶۶۹۷۱۰۳۴

فروشگاه شماره ۱: دانشگاه تهران، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، هن: ۶۶۴۱۰۲۰۳

فروشگاه شماره ۲: میدان انقلاب، خ منیری جاوید (اردیبهشت)، پلاک ۱۰، تاسن: ۶۶۹۵۰۷۵۹

فروشگاه شماره ۳: خ انقلاب، نرسیده به میدان فردوسی، کوچه شهید براتی، دانشکده حقوق دانشگاه آزاد،

طبقه زیرین (قسمت کتابفروشی): ۶۶۷۵۵۹۱۰

پست الکترونیک: Khorsandy.pub@gmail.com

سایت اینترنتی: www.Khorsandypub.com

اصول فقه (دوره عالی)

جلد دوم

تألیف: شیخ محمدرضا مظفر

شرح مختصر و جامع: حمید فرجی

چاپ دوم: ۱۳۹۵ - تیراژ: ۲۰۰۰ جلد - قیمت: ۲۱۰۰۰۰ ریال

ISBN: 978-600-5310-98-6

شابک: ۹۸-۶-۵۳۱۰-۹۸۷-۶۰۰

فهرست

اول - فهرست اجمالی مباحث اصول فقه (۱)

۳۱	مقصد سوّم - مباحث حجّت
۳۱	مقدمه
۳۲	۱- مودع مقصد سوّم
۳۴	۲- معنی حجّت
۳۵	۳- مدبول کلمه اماره و ظن معتبر
۳۶	۴- ظن نوعی
۳۷	۵- اماره واصل - سی
۳۸	۶- مناط در اثبات حجّیت اماره
۴۲	۷- حجّیت علم ذاتی است
۴۶	۸- قلمرو حجّیت امارات
۴۹	۹- ظن خاص و ظن مطلق
۵۰	۱۰- مقدمات دلیل انسداد
۵۲	۱۱- اشتراک احکام بین جاهل و عالم
۵۶	۱۲- تصحیح جعل اماره
۵۷	۱۳- اماره طریق است یا سبب؟
۵۸	۱۴- مصلحت سلوکیه
۶۰	۱۵- حجّیت امر اعتباری است یا انتزاعی؟

کلیات - نظام جامع استنباط از شرع (۲)

۶۵	اصل ۱- نظام عمومی استنباط از شرع
۶۵	اصل ۲- استنباط براساس مقاصد مضبوطه شریعت

فصل اول - کتاب عزیز خداوند

۶۷	مقدمه
	(۱) در فهرست اجمالی عیناً فهرست خود کتاب «اصول فقه» جناب آیت‌الله شیخ محمدرضا مظفر بدون تغییر ذکر شده است، تا علاقمندان طبق فهرست کتاب مزبور، شرح و توضیح آن را اینجا ملاحظه نمایند

(۲) این عنوان (کلیات و دو اصل زیر آن) افزوده نگارنده (شارح) کتاب حاضر است

۶۸	نسخ کتاب عزیز
۶۸	حقیقت نسخ
۶۹	امکان نسخ
۷۱	وقوع نسخ و اصل عدم نسخ

فصل دوم - سنت

۷۷	مقدمه (کلیات بحث سنت)
۷۷	۱- دلالت فعل معصوم
۸۱	۲- دلالت خبر بر معصوم
۸۱	۳- خبر مترثر
۸۳	۴- خبر واحد
۸۴	الف) ادله حجّت خبر واحد از کتاب
۸۵	آیه اوّل - آیه ثانی
۸۷	آیه دوم - آیه نفرین
۸۷	آیه سوّم - آیه حرمت شما
۸۸	ب) دلیل حجّت خبر واحد از سنت
۸۹	ج) دلیل حجّت خبر واحد از اجماع
۹۲	د) دلیل حجّت خبر واحد از بنای عقلا

فصل سوّم - اجماع

۹۹	اجماع حجّت از نظر معتقدان (بررسی سبب اعتقاد به حجّت اجماع)
۱۰۳	بررسی ضرورت اتفاق نظر همگان یا کفایت بعضی ها
۱۰۴	اجماع در اصول فقه شیعه امامیه
۱۱۱	اجماع منقول

فصل چهارم - دلیل عقل

۱۱۹	دلیل حصر قضایای عقلی و تعیین آن
۱۲۳	مراد از دلیل عقلی
۱۲۵	اندازه حجّت دلیل عقلی و علت حجّت آن

فصل پنجم - حجّت ظواهر

۱۲۳	مقدمات
۱۳۵	طرق اثبات ظواهر

۱۳۶	حجیت قول لغوی
۱۳۹	ظهور تصویری و تصدیقی
۱۴۱	دلیل حجیت ظهور
۱۴۲	۱- شرط بودن ظن فعلی به موافقت
۱۴۲	۲- اعتبار عدم ظن به خلاف
۱۴۲	۳- اصل عدم قرینه
۱۴۴	۴- حجیت ظهور نسبت به غیر مخاطبین کلام
۱۴۶	۵- حجیت ظواهر کتاب

فصل ششم - شهرت

۱۵۶	تقسیم شهرت و موضوع بحث
۱۵۷	ادله حجیت شهرت و نقد آنها
۱۵۷	دلیل اول - اولویت نسبت انبیا سیر عادل
۱۵۸	دلیل دوم - عمومیت علت در انبیا
۱۵۸	دلیل سوم - دلالت بعضی از روایات

فصل هفتم - سیره

۱۶۴	۱- حجیت بنای عقلا
۱۶۵	۲- حجیت سیره متشرعه
۱۶۸	۳- اندازه دلالت سیره

فصل هشتم - قیاس

۱۷۳	مقدمه
۱۷۵	تعریف قیاس
۱۷۶	ارکان قیاس
۱۷۶	حجیت قیاس
۱۷۷	۱- حجیت قیاس از نظر مستلزم علم و قطع بودن
۱۸۰	۲- حجیت قیاس ظنی
۱۸۰	دلیل از آیات قرآن
۱۸۰	دلیل از سنت
۱۸۳	دلیل از اجماع
۱۸۴	دلیل از عقل
۱۸۵	قیاس منصوص العلة

۱۸۷	قیاس اولویت
۱۸۹	استحسان، مصالح مرسله و سد ذرایع

فصل نهم - تعادل و ترجیح

۱۹۷	پیشگفتار (کلیات تعادل و ترجیح)
۱۹۸	اول - مقدمه (در بیان امور مقدماتی لازم)
۱۹۸	۱- حقیقت تعارض
۱۹۹	۲- شرایط تعارض
۲۰۰	۳- فرق بین تعارض و تراحم
۲۰۱	۴- تعادل و ترجیح متراحمین
۲۰۴	۵- حکمت و ورود
۲۰۸	۶- قاعده در متراضیر: نقطه است یا تخییر؟
۲۱۰	۷- جمع بین متراضیرین: بر طرد آنهاست (الجمع...)
۲۱۳	دوم - مقصود بحث، در سه امر
۲۱۳	امر اول - جمع عرفی
۲۱۵	امر دوم - قاعده ثانویه در متعادلین
۲۱۶	اخیار تخییر و توقف
۲۲۱	امر سوم - مرجحات، در سه مقام
۲۲۳	مقام اول - مرجحات منصوصه پنجگانه
۲۲۳	۱- ترجیح به حدیث جدیدالصدور
۲۲۴	۲- ترجیح به صفات
۲۲۶	۳- ترجیح به شهرت
۲۲۸	۴- ترجیح به موافقت کتاب
۲۲۸	۵- ترجیح به مخالفت با عامه
۲۲۹	مقام دوم - برتری و تقدم در میان مرجحات
۲۳۲	مقام سوم - تعدی از مرجحات منصوصه

دوم - فهرست تفصیلی مباحث اصول فقه

مباحث مقدماتی ادله احکام

- مقدمه (غرض از مباحث حجّت) ۳۱
- الف) هدف از مباحث حجّت ۳۱
- ب) ارزش مباحث حجّت ۳۱
- ج) بررسی ادله استنباط ۳۲
- ۱- موضوع مقصد سوم ۳۲
- الف) مواع مباحث حجّت ۳۲
- ب) کثیدش کافی بحث ۳۲
- ج) کاربرد اصول فقه در حقوق ۳۳
- ۲- معنی حجّت ۳۴
- کاربرد اصول فقه در حقوق ۳۵
- ۳- مدلول اماره و ظنّ معنی ۳۵
- کاربرد بحث اصولی در حقه ۳۶
- ۴- ظنّ نوعی ۳۶
- کاربرد بحث اصولی در حقوق ۳۷
- ۵- (تفاوت) اماره با اصل عملی ۳۷
- الف) تفاوت امارات با اصول عملیه ۳۷
- ب) استحباب اماره است یا اصل؟ ۳۸
- ج) کاربرد بحث اصولی در حقوق ۳۸
- ۶- ملاک حجّیت اماره ۳۸
- الف) معیار حجّیت اماره ۳۸
- ب) کیفیت خروج ظنون خاص از تحت قاعده ۳۹
- ج) اشکال اخباریون بر اصولیون و جواب آن ۴۰
- د) چگونه حجّیت ظنون به علم منتهی می‌شود؟ ۴۰
- ه) کاربرد بحث اصولی در حقوق ۴۰
- و) مراد از حجّیت ظنّ (آثار حقوقی حجّیت ظنّ) ۴۱
- ۷- حجّیت علم ذاتی است ۴۲
- الف) مراد از حجّیت در عبارت چیست؟ ۴۲
- ب) مراد از طریقیّت ذاتی قطع چیست؟ ۴۳
- ج) آثار حجّیت ذاتی قطع ۴۴

- ۴۵ (د) تفکیک بین قطعها و حجّت و غیر حجّت دانستن بعضی از آنها
- ۴۵ (ه) بی اعتباری قطعهای حاصله برای ما
- ۴۵ (و) کاربرد بحث اصولی در حقوق
- ۴۶ ۸. قلمرو حجیت امارات
- ۴۶ (الف) سؤال - آیا جواز عمل به امارات، مخصوص انسداد بآب علم است؟
- ۴۶ (ب) تعیین محل بحث
- ۴۶ (ج) اقوال علما در مورد دسترسی به احکام شرعی
- ۴۷ انسداد صغیر و انسداد کبیر
- ۴۷ (د) برتری قلمرو کاربردی امارات
- ۴۸ (ه) انسداد دلالت به دلیل انسداد کبیر در اثبات حجیت خیر واحد
- ۴۹ (و) کاربرد بحث اصولی در حقوق
- ۴۹ ۹. آشنائی با ظن باطنی و ظن مطلق
- ۴۹ (الف) ظن خاص
- ۴۹ (ب) ظن مطلق
- ۵۰ (ج) کاربرد بحث اصولی در حقوق
- ۵۰ ۱۰. مقدمات دلیل انسداد
- ۵۰ (الف) مقدمات چهارگانه دلیل انسداد
- ۵۱ (ب) نقد کلام میرزای قمی (بیان اجمالی و تفصیلی)
- ۵۲ (ج) کاربرد بحث اصولی در حقوق
- ۵۲ ۱۱. اشتراک احکام بین عالم و جاهل
- ۵۲ (الف) موضوع بحث
- ۵۲ (ب) قول اول و قول دوم
- ۵۳ (ج) ادله اشتراک احکام بین عالم و جاهل
- ۵۴ اشکال ۱ و ۲ و پاسخ آنها
- ۵۵ (د) کاربرد بحث اصولی در حقوق
- ۵۶ ۱۲. تعیین نحوه جعل اماره
- ۵۶ (الف) به نحو سببیت
- ۵۶ (ب) به نحو طریقیت
- ۵۷ (ج) کاربرد بحث اصولی در حقوق
- ۵۷ ۱۳. اماره طریقیت دارد یا سببیت
- ۵۷ (الف) مراد از طریقیت

- ب) مراد از سببیت..... ۵۷
- ج) دلایل رد سببیت و صحت طریقت ۵۷
- د) کاربرد بحث اصولی در حقوق..... ۵۸
- ۱۴- مصلحت سلوکیه..... ۵۸
- الف) علت طرح نظریه ۵۸
- ب) توضیح نظریه ۵۹
- ج) فرق نظریه طریقت با مصلحت سلوکیه و سببیت ۵۹
- ۱- فرق نظریه طریقت با مصلحت سلوکیه..... ۵۹
- ۲- فرق نظریه مصلحت سلوکیه با سببیت..... ۵۹
- د) اسکالات نظریه مصلحت سلوکیه..... ۵۹
- ۱۵- حجیت اداره، امر استعاری یا انتزاعی..... ۶۰
- الف) اقسام امر ۶۰
- ب) تعیین محل بحث ۶۱
- ج) بحث پیرامون مسأله ۶۱
- معنای اول و معنای دوم امر اعتباری..... ۶۱
- اول- کاربرد اصول فقه در حقوق..... ۶۲
- دوم- موضوعاتی برای تحقیق و پژوهش..... ۶۲
- سوم- سنوالات مهم مباحث مقدماتی..... ۶۳

ادله استنباط احکام شرع

- کلیات نظام جامع استنباط از شرع..... ۶۵
- اصل ۱- نظام عمومی استنباط احکام از شرع..... ۶۵
- الف) قواعد عمومی و اختصاصی فقه..... ۶۵
- ب) مقاصد مضبوطه شریعت..... ۶۵
- اصل ۲- استنباط براساس مقاصد مضبوطه شریعت..... ۶۵
- الف) تعریف مقاصد مضبوطه شریعت..... ۶۵
- ب) تفاوت مصالح مرسله با مقاصد مضبوطه شریعت..... ۶۵
- ج) اصول بنیادین مقاصد مضبوطه شریعت..... ۶۶
- ه) اهداف مقاصد مضبوطه شریعت..... ۶۶
- و) درجات مقاصد مضبوطه شریعت..... ۶۶
- ز) مراحل مقاصد مضبوطه شریعت..... ۶۶

فصل اول - کتاب عزیز خدا

- ۱- مقدمه (کلیات درباره قرآن) ۶۸
- الف) ویژگیهای پنجگانه قرآن ۶۸
- ب) صدور و دلالت قرآن ۶۸
- ۲- نسخ در قرآن کریم ۶۸
- بحث اول - حقیقت نسخ ۶۸
- بررسی امکان و وقوع نسخ تلاوت ۶۹
- بحث دوم - امکان نسخ قرآن ۶۹
- الف) امکان نسخ در ادیان (ادله منکران نسخ در ادیان) ۶۹
- ب) دلیل اول - عدم نیاز یا لزوم تناقض ۶۹
- دلیل دوم - اصل بودن انقلاب در ذاتیات و لزوم جهل ۷۰
- دلیل سوم - یکی بودن نسخ و تخصیص ۷۰
- ب) امکان نسخ در قرآن ۷۱
- دلیل - قدم کلام الهی ۷۱
- بحث سوم - وقوع نسخ در قرآن و اصل عدم نسخ ۷۱
- الف) وقوع نسخ در قرآن ۷۱
- ب) اصل عدم نسخ ۷۲
- مبنای اصولی اصل عدم نسخ ۷۲
- اول - کاربرد اصول فقه در حقوق (کتاب) ۷۲
- دوم - موضوعاتی برای تحقیق و پژوهش ۷۴
- سوم - سئوالات مهم کتاب ۷۴

فصل دوم - سنت چهارده معصوم

- مقدمه (کلیات بحث سنت) ۷۷
- ۱- تعریف سنت ۷۷
- ۲- دلایل حجیت سنت ۷۷
- ۳- روش دستیابی به سنت ۷۸
- ۴- فرق قرآن و سنت ۷۸
- ۵- فرق حدیث با سنت ۷۸
- بحث اول - دلالت فعل معصوم ۷۸
- الف) امور مورد اتفاق ۷۸
- ب) امور مورد بحث ۷۸

- ۷۸ اوّل - در موارد فاقد قرینه، عمل معصوم بر بیش از ضیاح بودن دلالت دارد؟
- ۷۹ دوّم - اگر نوع عمل معصوم مشخص بود، دلالت بر اشتراک ما با معصوم دارد؟
- ۸۰ قاعده اولیّه در احکام شرعی و مبنای اصولی آن (قاعده اشتراک احکام).
- ۸۱ بحث دوّم - دلالت تقریر معصوم
- ۸۱ ۱- تعریف تقریر
- ۸۱ ۲- شرایط معتبر بودن تقریر
- ۸۱ ۳- میزان دلالت تقریر
- ۸۱ ۴- اقسام تقریر
- ۸۱ بحث سوّم - خبر متواتر
- ۸۱ ۱- اسامی خبر (خبر واحد - خبر متواتر)
- ۸۲ ۲- شرایط اعتبار خبر متواتر
- ۸۲ ۳- شرایط حجیت خبر متواتر
- ۸۲ ۴- انواع خبر متواتر (فردی، لفظی، معنوی، اجمالی)
- ۸۳ بحث چهارم - خبر واحد
- ۸۳ ۱- تعریف خبر واحد
- ۸۳ ۲- اقسام خبر واحد
- ۸۳ ۳- بررسی حجیت خبر واحد
- ۸۳ الف) اصل اولیّه
- ۸۳ ب) اقوال در حجیت خبر واحد
- ۸۴ ۴- ادله حجیت خبر واحد
- ۸۴ اوّل - ادله حجیت خبر واحد از قرآن کریم
- ۸۴ آیه اوّل - آیه نبأ
- ۸۵ الف) استدلال به مفهوم شرط آیه
- ۸۵ ب) استدلال به مفهوم وصف آیه
- ۸۶ آیه دوّم - آیه نفر
- ۸۶ اصل ۱- وجوب رفتن گروهی از مردم به حوزه‌های علمیه
- ۸۶ اصل ۲- لزوم قبول احکام شرعی ارائه شونده توسط روحانیون
- ۸۷ اصل ۳- دلالت‌های مستخرج از آیه نفر
- ۸۷ آیه سوّم - آیه حرمت کتمان
- ۸۷ الف) طرز استدلال به آیه
- ۸۸ ب) نقد استدلال فوق

- ۸۸ دوم - دلیل حجیت خبر واحد از سنت.
- ۸۸ الف) آیا با خبر واحد می‌توان بر حجیت خبر واحد استدلال کرد؟
- ۸۸ ب) دسته‌های اخباری که بر حجیت خبر واحد دلالت دارند
- ۸۹ سوم - دلیل حجیت خبر واحد از اجماع
- ۹۰ الف) دو اجماع متعارض در حجیت خبر واحد
- ۹۰ ب) روش جمع بین دو اجماع متعارض
- ۹۰ جمع اول، جمع دوم، جمع سوم
- ۹۰ جمع چهارم، جمع پنجم
- ۹۲ چهارم - دلیل حجیت خبر واحد از بنای عقلا
- ۹۲ الف) سبب عقلا
- ۹۲ ب) سیره متشرعه
- ۹۳ اشکال و پاسخ
- ۹۴ ۱- کاربرد اصول فقه در حقوق
- ۹۵ ۲- موضوعاتی برای تحقیق و پژوهش
- ۹۵ ۳- سوالات مهمه سنت

فصل سوم - اجماع

- ۹۹ ۱- تعریف اجماع
- ۹۹ ۲- ارزش اجماع
- ۹۹ بحث (۱) چرا علمای شیعه از اجماع در ردیف ادله اجماع بحث کرده‌اند؟
- ۹۹ بحث (۲) فرق ذاتی اجماع شیعه با اجماع سنی
- ۱۰۰ بحث (۳) نکته بنیادی اختلاف سنی و شیعه درباره اجماع
- ۱۰۰ گفتار اول - اجماع از کجا پیدا شد؟
- ۱۰۰ ۱- تاریخچه پیدایش اجماع و علل و عوامل آن
- ۱۰۰ الف) بررسی اعتبار اجماع همه ملت‌ها یا یک ملت
- ۱۰۰ ب) عصر اولین اجماع ادعا شده
- ۱۰۱ ج) عصر توسعه اجماع
- ۱۰۱ ۲- ادله اهل سنت بر حجیت اجماع
- ۱۰۱ اول - از طریق قرآن
- ۱۰۲ دوم - از طریق سنت
- ۱۰۲ سوم - از طریق عقل
- ۱۰۳ گفتار دوم - اجماع حجت از نظر معتقدان، کدام اجماع است؟

- ۱۰۳..... بحث اول - اجماع معتبر از نظر علمای اهل سنت
- ۱۰۴..... بحث دوم - اجماع معتبر در اصول فقه شیعه
- ۱۰۴..... بند ۱ - تفاوت‌های اجماع شیعه با اجماع اهل سنت
- ۱۰۴..... نکته ۱: رابطه اجماع با خبر متواتر
- ۱۰۴..... نکته ۲: ثمره دلیل لفظی و لبی در کجا ظاهر می‌شود؟
- ۱۰۶..... بند ۲ - طرق بدست آوردن اجماع محصل
- ۱۰۶..... ۱- روش حسی (اجماع حسی)
- ۱۰۶..... ۲- روش لطفی (اجماع لطفی)
- ۱۰۷..... ۳- روش حدسی (اجماع حدسی)
- ۱۰۷..... ۴- روش تقریری (اجماع تقریری)
- ۱۰۸..... تحلیل کلمه روش‌های فقه
- ۱۰۸..... گفتار سوم - اقسام اجماع اطلاق
- ۱۰۸..... اجماع محصل، اجماع اطلاق
- ۱۰۸..... بحث اول - بررسی حجیت اجماع محصل
- ۱۰۸..... قول اول - بی‌ارزشی اجماع محصل
- ۱۰۹..... قول دوم - ادله اجماع محصلی‌ها
- ۱۰۹..... ۱- مدرک از قرآن
- ۱۰۹..... ۲- مدرک از اجماع
- ۱۰۹..... ۳- مدرک از دلیل عقلی
- ۱۰۹..... ۴- سنت به‌عنوان مدرک حجیت اجماع محصل
- ۱۱۱..... بحث دوم - بررسی حجیت اجماع منقول
- ۱۱۱..... ۱- تعریف اجماع منقول
- ۱۱۱..... ۲- اقسام اجماع منقول
- ۱۱۱..... ۳- محل بحث در اجماع منقول
- ۱۱۲..... ۴- ریشه اختلاف نظر اصولیون در حجیت اجماع منقول غیرحسی
- ۱۱۳..... نظر حق از دیدگاه مؤلف
- ۱۱۴..... ○ اول - کاربرد اصول فقه در حقوق
- ۱۱۵..... ○ دوم - موضوعاتی برای تحقیق و پژوهش
- ۱۱۶..... ○ سوم - سئوالات مهم اجماع

فصل چهارم - دلیل عقل

- ۱۱۹..... بحث اول - تعیین موضوع بحث حاضر

- ۱۱۹ مقدمه اول - صغری (شناخت موارد حکم عقل)
- ۱۱۹ مقدمه دوم - کبری (حجیت حکم عقل در شرع)
- ۱۲۰ بحث دوم - تاریخچه و سیر تحول دلیل عقلی
- ۱۲۲ بحث سوم - تعریف دلیل عقلی
- ۱۲۲ ۱- معنای اجمالی دلیل عقلی
- ۱۲۲ ۲- شرح تفصیلی دلیل عقلی
- ۱۲۲ احتمال اول - مراد عقل نظری است. فلسفه عجز دلیل عقل، مصادیق دلیل عقلی
- ۱۲۳ احتمال دوم - مراد عقل عملی است
- ۱۲۳ احتمال سوم - مراد ترکیبی از عقل نظری و عملی
- ۱۲۵ بحث چهارم - فلسفه حجیت عقل
- ۱۲۵ ۱- عدم امکان انکار حجیت قطع
- ۱۲۶ ۲- عدم وقوع نکار حجیت قطع
- ۱۲۶ ۳- بررسی انکار حجیت قطع عقلی توسط اخباریون
- ۱۲۶ اشکال اول - امکان نفی حجیت قطع عقلی ← پاسخ آن
- ۱۲۶ اشکال دوم - وقوع نفی حجیت قطع عقلی ← پاسخ آن
- ۱۲۶ اشکال سوم - معنی حکم شارع بر صفة حکم عقلی ← پاسخ آن
- ۱۲۹ ○ اول - کاربرد اصول فقه در حقوق
- ۱۳۱ ○ دوم - موضوعاتی برای تحقیق و پژوهش
- ۱۳۱ ○ سوم - سئوالات مهم دلیل عقل

فصل پنجم - حجیت ظواهر

- ۱۳۳ گفتار اول - کلیات بحث
- ۱۳۳ ۱- حجیت ظواهر از فروع کتاب و سنت
- ۱۳۳ ۲- اصل عدم حجیت ظنون
- ۱۳۳ ۳- موضوع و هدف بحث حاضر
- ۱۳۴ ۴- معیارهای شناخت ظهور الفاظ
- ۱۳۴ الف) صغری (فهم ظهور الفاظ)
- ۱۳۴ ب) کبری (فهم حجیت ظواهر)
- ۱۳۴ ج) نتیجه‌گیری (حجیت شرعی ظهور)
- ۱۳۴ گفتار دوم - معیارهای شناخت ظواهر الفاظ
- ۱۳۴ ۱- معیارهای شناخت ظواهر در حالت عادی
- ۱۳۵ طرق اثبات ظواهر

- ۲- معیارهای شناخت ظواهر در موارد شک ۱۳۵
- ۳- بررسی اعتبار راههای سه گانه اثبات ظواهر ۱۳۶
- حجیت قول لغوی ۱۳۶
- ادله معتقدان به حجیت قول لغوی و بررسی آنها ۱۳۷
- دلیل ۱- اجماع ۱۳۷
- دلیل ۲- بنای عقلا ۱۳۷
- شرایط موافقت شارع با بنای عقلا ۱۳۷
- دلیل ۳- حکم عقل ۱۳۸
- ظهور تدریجی و تصدیقی ۱۳۹
- ۴- ماهیت فلسفی ظهور (ظهور تصویری و تصدیقی) ۱۳۹
- قول اول (به مرحله اول) ۱۳۹
- قول دوم (یک مرحله) ۱۴۰
- دلیل حجیت ظهور ۱۴۱
- گفتار سوم - فلسفه حجیت اول و قلدر ظهور ۱۴۱
- بحث اول - دلیل و مبنای حجیت عواهر كلام ۱۴۱
- مقدمه ۱ صغری - تکیه عقلا به ظاهر ۱۴۱
- مقدمه ۲ کبری - اکتفای شارع به ظواهر ۱۴۱
- بند اول - بحث و بررسی پیرامون مقدمه اول ۱۴۱
- قول ۱- حجیت مطلق اصالة الظهور ۱۴۱
- قول ۲- شرط بودن ظنّ فعلی به موافقت ۱۴۱
- قول ۳- شرط بودن عدم ظنّ فعلی به خلاف ۱۴۱
- قول ۴- اصل عدم قرینه شرط حجیت اصالة الظهور ۱۴۲
- قول ۵- حجیت ظهور فقط در خصوص مخاطبین ۱۴۴
- بند دوم - بحث و بررسی پیرامون مقدمه دوم ۱۴۶
- سخن منسوب به اخباریون ۱۴۶
- اول - عمل مشروط ما به ظواهر کتاب ۱۴۶
- دوم - منظور شما چیست؟ ۱۴۷
- اول - کاربرد اصول فقه در حقوق ۱۴۹
- دوم - موضوعاتی برای تحقیق و پژوهش ۱۵۱
- سوم - سئوالات مهم حجیت ظهور ۱۵۲

فصل ششم - شهرت

۱۵۵	۱- کارایی شهرت در اصول فقه
۱۵۵	۲- تعریف شهرت
۱۵۵	۳- اقسام شهرت
۱۵۵	اول - شهرت در روایت
۱۵۶	دوم - شهرت در فتوا
۱۵۶	الف) شهرت عملی
۱۵۶	ب) شهرت فتوایی
۱۵۶	فرق شهرت روایی با شهرت عملی
۱۵۷	۴- بررسی حجیت شهرت فتوایی
۱۵۷	قول اول - عده حجیت شهرت فتوایی
۱۵۷	قول دوم - حجیت شهرت فتوایی
۱۵۷	۱- قیاس اولویت بر حد
۱۵۸	۲- عمومیت علت ورود در این باب
۱۵۸	۳- دلالت بعضی احادیث بر حجیت شهرت
۱۵۹	سیره مشهور فقها درباره شهرت فتوایی
۱۵۹	○ اول - کاربرد اصول فقه در حقوق (شهرت)
۱۶۱	○ دوم - موضوعاتی برای تحقیق و پژوهش
۱۶۱	○ سوم - سئوالات مهم شهرت

فصل هفتم - سیره

۱۶۳	بحث اول - کلیات بحث سیره
۱۶۳	۱- تعریف سیره
۱۶۳	۲- اقسام سیره
۱۶۳	الف) سیره عقلا
۱۶۳	ب) سیره متشرعه
۱۶۳	۳- فرق سیره با عرف
۱۶۴	بحث دوم - بررسی حجیت بنای عقلا
۱۶۴	حالت اول - شارع مقدس با عقلا وحدت رویه دارد
۱۶۴	حالت دوم - شارع مقدس با عقلا وحدت رویه ندارد
۱۶۵	بحث سوم - بررسی حجیت سیره متشرعه (دینداران)
۱۶۵	الف) تعریف سیره متشرعه

- ب) ارزش سیره متشرعه و تفاوت آن با اجماع ۱۶۵
- ج) بررسی حجیت سیره متشرعه ۱۶۶
- حالت اول - سیره معلوم الجریان ۱۶۶
- حالت دوم - سیره مجهول الجریان ۱۶۶
- بحث چهارم - فلسفه عدم حجیت سیره عقلا یا سیره متشرعه امضا نشده ۱۶۶
- بحث پنجم - اندازه دلالت سیره ۱۶۸
- ۱- قاعده اولیه در مسأله ۱۶۸
- ۲- استفاده وجوب و حرمت ۱۶۸
- ۳- وجود - زمه - شروعات عمل ۱۶۸
- اول - کاربرد اصول فقه در حقوق (سیره) ۱۶۸
- دوم - موضوعاتی برای تحقیق و پژوهش ۱۷۰
- سوم - سنوالات دهم سیره ۱۷۰

فصل هشتم - قیاس

- بحث اول مقدمه ۱۷۳
- ۱- موضوع بحث ۱۷۳
- ۲- اقوال علما درباره قیاس ۱۷۳
- ۳- تاریخچه پیدایش قیاس ۱۷۳
- الف) فلسفه پناه بردن به قیاس ۱۷۳
- ب) توسعه قیاس ۱۷۴
- ج) مفسد قیاس ۱۷۴
- د) برخورد ائمه (ع) با قیاس ۱۷۵
- بحث دوم - مباحث قیاس ۱۷۵
- ۱- تعریف قیاس ۱۷۵
- خصوصیات قیاس ۱۷۵
- ۲- ارکان قیاس ۱۷۶
- ۳- بررسی حجیت قیاس ۱۷۶
- بند اول - در چه صورتی قیاس می تواند حجّت باشد؟ ۱۷۶
- بند دوم - آیا قیاس می تواند موجب قطع به حکم شرع شود؟ ۱۷۷
- الف) از چه راهی بفهمیم که جامع، علت تامه حکم است؟ ۱۷۷
- ب) مستثنیات از قیاس ۱۷۷
- ج) فلسفه عجز عقل از درک حکم شرع و ملاکات احکام ۱۷۸

- توضیح اجمالی ۱۷۸
- توضیح تفصیلی ۱۷۸
- بحث سوّم - دلایل حجّیت قیاس ظنّی ۱۸۰
- ۱- اقوال در مسأله ۱۸۰
- ۲- ادله اهل سنت بر حجّیت قیاس ظنّی ۱۸۰
- اول - دلیل از آیات قرآن ۱۸۰
- دوّم - دلیل از سنت ۱۸۱
- سّم - دلیل از اجماع ۱۸۳
- چارم - دلیل از عقل ۱۸۴
- بحث چهارم - قیاس منصوص العله و قیاس اولویت ۱۸۵
- اول (اقوال دربار قیاس منصوص العله و قیاس اولویت ۱۸۵
- دوّم) قیاس منصوص العله و فلسفه حجّیت آن ۱۸۵
- ۱- تعریف قیاس منصوص العله ۱۸۵
- ۲- قیاس منصوص العله چه چیز است؟ ۱۸۶
- نکته بسیار کلیدی و آثر عملی آن ۱۸۶
- سوّم) قیاس اولویت و فلسفه حجّیت آن ۱۸۷
- ۱- تعریف قیاس اولویت ۱۸۷
- ۲- فلسفه حجّیت بودن قیاس اولویت ۱۸۷
- دلیل قیاس نامیدن مفهوم اولویت ۱۸۷
- ۳- شرایط حجّیت قیاس اولویت ۱۸۷
- تنبیه - استحسان، مصالح مرسله و سد ذرایع
- الف) این ادله در دو صورت حجّت هستند ۱۸۹
- ب) در غیر از دو مورد فوق اصلاً حجّت نیستند به این دلایل ۱۹۰
- ج) علت توفیقی دانستن احکام شرعی ۱۹۰
- د) فلسفه اصرار اصحاب رأی بر مصیب بودن هر مجتهدی ۱۹۱
- ۱- استحسان ۱۹۱
- ۲- مصالح مرسله ۱۹۱
- ۳- سد ذرایع ۱۹۲
- اول - کاربرد اصول فقه در حقوق (قیاس، استحسان و...) ۱۹۲
- دوّم - موضوعاتی برای تحقیق و پژوهش ۱۹۴
- سوّم - سئوالات مهم قیاس ۱۹۵

فصل نهم - تعادل و تراجیح

- کلیات تعادل و تراجیح ۱۹۷
- ۱- تعریف تعادل و تراجیح ۱۹۷
- ۲- هدف از بحث حاضر ۱۹۷
- ۳- تاریخچه نامگذاری بحث ۱۹۸
- ۴- محل مناسب طرح بحث تعادل و تراجیح ۱۹۸
- مقدمه (در بیان امور مقدماتی لازم)**
- گفتار اول - ماهیت اصولی تعارض، تعادل و تراجیح ادله ۱۹۸
- ۱- حقیقت تعارض ۱۹۹
- ۲- سرایب تعارض ۱۹۹
- ۳- فرق بین تعارض و تراجیح ۲۰۱
- ۴- تعادل و تراجیح در متزاحمین ۲۰۱
- حالت اول - تعادل متزاحمین ۲۰۱
- حالت دوم - تراجیح متزاحمین ۲۰۱
- مرجحات متزاحمین ۲۰۲
- ۵- حکومت و ورود ۲۰۳
- اول - حکومت ۲۰۴
- ۱- اقسام حکومت ۲۰۴
- الف) حکومت توسعه‌ای و تزیینی ۲۰۵
- ب) حکومت در عقد وضع و عقد حمل ۲۰۶
- ۲- فرق حکومت با تخصیص ۲۰۶
- دوم - ورود ۲۰۶
- ۱- فرق ورود با تخصیص ۲۰۷
- ۲- فرق حکومت با ورود ۲۰۸
- گفتار دوم - تعارض ادله و قواعد حل تعارض ۲۰۸
- بحث اول - قاعده اولیه بین متعادلین ۲۰۸
- مبحث ۱- قاعده اولیه در متعادلین متعارضین ۲۰۸
- مبحث ۲- آیا تساقط دو دلیل متعارض، حکم سوّم را نفی می‌کند؟ ۲۱۰
- مبحث ۳- الجمع بین المتعارضین اولی من الطرح ۲۱۰
- ۱- قلمرو قاعده ۲۱۱
- ۲- ارزش قاعده ۲۱۱

- ۳- آثار قاعده ۲۱۱
- ۴- مدرک قاعده ۲۱۱
- الف) جمع عرفی ۲۱۱
- ب) جمع تیزعی ۲۱۲
- ۵- عمومیت قاعده ۲۱۲
- الف) هر دو مقطوع الدلالة و مظنون السند ۲۱۲
- ب) هر دو مظنون الدلالة و مقطوع السند ۲۱۲
- ج) یکی مقطوع الدلالة دیگری مقطوع السند ۲۱۲
- د) هر دو مظنون الدلالة و السند ۲۱۲

امر اول - جمع عرفی

- مبحث ۴- جن عرفی و صادق آن ۲۱۳
- ۱- عام و خاص ۲۱۳
- ۲- وجود قدر متیقن ۲۱۴
- ۳- عدم لزوم تخصیص ۲۱۴
- ۴- غلبه وارد مورد تحدیدات ۲۱۴

امر دوم - قاعده نویه بین متعادلین

- بحث دوم - قاعده نویه بین متعادلین ۲۱۵
- ۱- اقوال مطرح شده ۲۱۵
- ۲- معنی تخییر در روایات چیست؟ ۲۱۵
- ۳- بررسی و تحلیل اخبار ۲۱۶
- اول - اخبار توقف... بررسی ۲۱۶
- دوم - اخبار تخییر مطلق... بررسی ۲۱۷
- سوم - اخبار تخییر بعد از تراجم... بررسی ۲۱۸
- خلاصه بررسی ما از این یازده حدیث ۲۲۰
- ۱- قاعده کلی در حل تعارض ۲۲۰
- ۲- قاعده حل تعارض بین اخبار تخییر و توقف ۲۲۰
- ۳- قاعده حل تعارض بین اخبار توقف و قول به تساقط ۲۲۰

امر سوم - مرجحات در سه مقام

- بحث سوم - مرجحات بین متعارضین ۲۲۱
- ۱- تعریف مرجحات ۲۲۱
- ۲- فرق مرجحات با مقومات حجّت ۲۲۲

۳. اقسام مرّجات منصوصه ۲۲۲
- الف) مرّجات غیرمنصوصه ۲۲۲
- ب) مرّجات منصوصه ۲۲۲
۴. انواع مرّجات منصوصه ۲۲۲
۵. مباحثی که خواهیم داشت ۲۲۳

مقام اول - مرّجات منصوصه پنجگانه:

- ۱- ترجیح به روایت جدیدالصدور ۲۲۳
- ۲- ترجیح به صفات راوی ۲۲۴
- ۳- ترجیح به شهرت ۲۲۶
- الف) شهرت عملی ۲۲۶
- الف ۱- شهرت سرّی ۲۲۶
- الف ۲- شهرت جاری ۲۲۶
- ب) شهرت روانی ۲۲۷
- کلام آخوند خراسانی و باب از ۲۲۷
- ۴- ترجیح به موافقت با کتاب ۲۲۸
- ۵- ترجیح به مخالفت با عامه ۲۲۹
- خلاصه سخن اینکه ۲۲۹

مقام دوم - مفاضله (برترشناسی) در میان مرّجات

- ۱- انواع مرّجات ۲۲۹
- الف) مرّج صدور ۲۲۹
- ب) مرّج مضمونی ۲۲۹
- ج) مرّج جهتی ۲۲۹
- ۲- درجات بین مرّجات هنگام تعارض ۲۳۰
- نظر اول - تساوی عرضی ۲۳۰
- نظر دوم - ترجیح طولی، جهتی بر صدور ۲۳۰
- نظر سوم - ترجیح طولی، صدور بر جهتی ۲۳۰
- نظر چهارم - ترجیح طولی اولویتی ۲۳۰
- مبنای اختلاف اقوال در مسأله ۲۳۱
- بررسی و نقد نظریه میرزای نائینی ۲۳۱
- نتیجه گیری از بحث ۲۳۲

مقام سوم - تعدی از مرجحات منصوصه

- ۱- ذکر نظریات مطرح شده در بحث ۲۳۲
- ۲- تحلیل و بررسی مبانی اقوال و نظر مختار ۲۳۳
- اول - طبق قاعده اولیه ۲۳۳
- الف) قاعده اولیه «تساقط» ۲۳۳
- ب) قاعده اولیه «تخیر» ۲۳۳
- دوم - طبق قاعده ثانویه ۲۳۴
- الف) تخیر مطلق ۲۳۴
- ب) تخیر مقید ۲۳۵
- فواحق ۲۳۵
- اول - کاربرد اصول در حقوق (تعادل و تراجیح) ۲۳۵
- دوم - موضوعات برای تحقیق و پژوهش ۲۳۶
- سوم - سئوالات مهم تدریس و تراجیح ۲۳۷

بسمه تبارک و تعالی

پیشگفتار

اصول فقه، علم و فنّ درست فهمیدن و درست استنباط کردن از منابع فقه و از قوانین مدنی، کیفری و... است. یادگرفتن اصول فقه در ایجاد توانائی تحلیل و تفسیر قوانین و اذله فقه نقش اساسی دارد.

۱- ارزش اصول فقه مظفر: در اصول فقه کتب ارزشمند فراوانی تدوین شده است. یکی از متفحّ ترین کتب اصولی، اصول فقه تألیف آیت الله شیخ محمدرضا مظفر است. این کتاب بدلیل جامعیت در مطالب و سطح علمی بالا و نظم منطقی و عدم اطناب توانست وارد دورهای علمیه کشور شده و سپس در دانشگاه حضور یابد. لذا «یک دوره عالی اصول فقه» است.

تدریس آن برای همه طلاب حوزه ما بعد از خواندن الموجز فی اصول الفقه، نیز در رشته الهیات و معارف اسلامی دانشگاهها و منبع بودن آن برای آزمون دکترای رشته الهیات دانشگاههای کشور ارزش این کتاب را نشان می دهد. اینجانب در سال ۱۳۶۵ یک دوره تلخیص فارسی از اصول فقه مظفر فراهم نمودم، که طلاب برای شرکت در امتحان سطح کارشناسی ارشد از بنده استعانت می گرفتند، اما توفیق چاپ آن فراهم نمی شد. پیشنهاد اخیر مدیر محترم انتشارات سرمدی برای عرضه این نوشته و توفیق خداوند بزرگ و متعال، مرتباً آفرینش سبب شد. آن نوشته را با بازبینی به شکل حاضر ارائه نمایم.

۲- ویژگیهای کتاب حاضر: کتاب حاضر تلاش کرده ویژگیهای زیر را در خود جمع نماید:

- ۱- شرح اصول فقه مظفر بطور مختصر و جامع (بدون حذف هیچ مطلبی).
- ۲- عنوان بندی و تنظیم مطالب (در همه مباحث).
- ۳- آسان و ساده سازی مطالب (با حفظ اصطلاحات و ضوابط اصولی).
- ۴- افزودن مطالبی در پاورقی ها و گاه در متن (تمام پاورقی ها از حقیر است).
- ۵- افزودن بخش کاربرد اصول فقه در حقوق (در تمامی مباحث کتاب).
- ۶- ارائه عمده سئوالات علمی از متن کتاب اصول فقه

۷- معرفی موضوعاتی برای تحقیق و پژوهش (جهت تحقیقات دانشجویان و طلاب).

۸- فرهنگ اصطلاحات اصولی (در پایان کتاب).

۳- قابلیت استفاده کتاب: اصول فقه مظفر (و شرح مختصر و تلخیص جامع آن) در موارد ذیل استفاده می شود؛

۱- تدریس در سطح دوّم حوزه های علمیه کشور به جای قوانین الاصول؛ طیّ دو سال تمام.

۲- تدریس در سطح کارشناسی ارشد الهیات طی چهارترم اصول فقه (۱)(۲)(۳)(۴).

۳- شرکت در آزمون دکترا و کارشناسی ارشد دانشگاهها.

۴- آشنائی کلا، حقوقدانان و مدرّسان دانشگاه با قواعد اصول فقه، که

بکارگیری آنها در فهم درست و تفسیر فنی قوانین بسیار سودمند است.

۴- اهداء کتاب: ناست پایان کار نهائی این جلد (جلد دوم) مقارن با ایام دهه

فاطمیه، کتاب ا به پیشگاه بهترین بانوی بانوان عالم «فرزند نبوت، همسر ولایت و

مادر امامت» حضرت صدیقه کبیریه فاطمه زهرا سلام الله علیها، تقدیم می نماید.

از اساتید ارجمندم آیت الله محمّد امامی کاشانی، آیت الله سید محمد حسن

مرعشی، آیت الله سید محمد موسوی بجنوردی، دکتر سید مصطفی محقق داماد،

آیت الله سید جعفر کریمی، آیت الله ستان بفضّل موسوی تبریزی و... پدر و مادر

عزیز خدایان کوچکم، همسر با شخصیتم که شرایط را برایم مهیا کردند و ناشر

محترم کمال تقدیر و تشکر را دارم. از صاحبزادگان دوستان و دانشجویان و طلاب

ارجمند خواستارم اگر پیشنهادی یا نقدی دارند شما از هدیه خود مرا به آدرس

تهران - دانشکده علوم قضائی بهره مند فرمایند، برگ برین است که درویش وار به

محضر مبارک شما تقدیم شده است. و به عنوان حسن ختام عنایت و سربلندی برای

نظام مقدّس جمهوری اسلامی ایران و رهبر فرزانه آن و تلاش برای تسخیل در فرج

آقا امام زمان دلارام یگانه دلها را آرزو مندیم.

اوقات خوش آن بود که با دوست به سر رفت

باقی همه بی حاصلی و بی خبری بود

تهران - حمید فرجی